

PROBLEMELE VETERANILOR DE LA 1877/1878 ÎMPROPRIETĂRIȚI ÎN DOBROGEA, REFLECTATE ÎN PRESA VREMII

Rezumat: După 1878 Statul român a acordat terenuri agricole în Dobrogea celor care doreau să se așeze aici. Printre ei se aflau și veteranii din războiul de independență, care au beneficiat de legi speciale pentru a se stabili în zonele de frontieră ale Dobrogei. Situația lor nu a fost însă ușoară, atât datorită condițiilor noi pe care le întâlneau cât și a unor abuzuri ale administrației locale sau a carențelor legislative. Presa românească din acea vreme a prezentat cazuri concrete de veterani ce întâmpinau greutăți în a-și întemeia noi gospodării și a își achita datoriile față de stat, din motivele amintite mai sus. În multe situații guvernul a trebuit să țină seama de articolele publicate, ce au creat o presiune asupra politicianilor și să intervină pentru corectarea greșelilor administrației locale, sau să inițieze modificări în legislația referitoare la veteranii împroprietăriți aici. Studiul face o trecere în revistă a articolelor de presă referitoare la aceste probleme, arătând importanța acestei surse informative pentru cunoașterea unei etape importante din evoluția Dobrogei de după anul 1878.

Cuvinte-cheie: Dobrogea, veterani, împroprietărire, presa, societate.

După anul 1878 Statul român a urmărit rezolvarea situației existente în Dobrogea, unde suprafețe mari de pământ rămăneau anual nelucrate, din lipsa agricultorilor. După stabilirea regimului proprietății funciare, s-a trecut la vânzarea loturilor de terenuri agricole și la împroprietărirea în Dobrogea a veteranilor de război. Astfel, prin legea din anul 1888 subofițerii cu 12 ani neîntrerupți de serviciu puteau primi gratuit, la ieșirea din cadrele armatei, 15 ha în interiorul Dobrogei, sau 20 de ha în localitățile de frontieră. Pe lângă pământ, ei primeau materiale pentru a-și ridica o casă, un plug și un car cu doi boi, cu condiția să se stabilească acolo și să nu-l înstrăineze timp de 30 de ani.

Aplicarea legii și politica guvernului în teritoriu au fost de la început în vizorul presei centrale, care a sesizat și criticat greșelile făcute aducând în atenția opiniei publice problemele reale ale veteranilor împroprietăriți în

* Dr. Constantin Cheramidoglu, Societatea de Științe Istorice, Filiala Constanța, email: cheramidoglu1959@gmail.com.

Dobrogea. Încă în decembrie 1898 ziarul „Adevărul” publica un articol intitulat „Mizeriile din Dobrogea”, ce se referea la acțiunea de depozitare a acelor veterani ce nu își achitaseră chiria pentru lotul primit. Prezentând istoricul împrumutărilor, ziarul nota apoi: „Mulți țărani pleacă atunci în Dobrogea și, după o muncă foarte grea, reușiră să transforme locurile cele mai sterile în pământuri arabile și roditoare. Cum însă în tot timpul acesta, ei nu putură să-și agonisească destule parale pentru ca să aibă de plătit regulat chiria pământurilor, unii din ei au întârziat cu un an-doi plata acestei chirii. Guvernul, fără să țină socoteală că aceste întârzieri au provenit din greutățile pe care le-au întâmpinat la început țăranii, în transformarea unor locuri sterile în pământuri roditoare, urmărește acum cu cea mai mare severitate încasarea ratelor întârziate, iar acelor țărani care nu pot imediat achita ratele, le ia înapoi pământul și-i lasă astfel pe drumuri”. Urma apoi prezentarea unui caz concret, al țăranului Theodor Negoită din comuna Pantelimon, plasa Hârșova, care după ce a vândut tot ce mai avea a venit la București spre a se plânge guvernărilor, dar și presei. Iată cum relatează ziarul mai departe: „Acest nenorocit țăran ne-a istorisit cu lacrimi în ochi că, din cauza persecuțiunii administrației din Dobrogea, a ajuns pe drumuri și că în aceeași stare mizerabilă se află mai toți țăranii emigrați în Dobrogea. El a venit în capitală pentru a se plânge ministrului de finanțe, dar petiția sa a fost pusă la dosar. De asemenea s-a plâns ministrului de domenii și președintelui corpurilor legiuitoare, dar și aci plângerea sa a avut aceeași soartă. N-a mai rămas dar sârmanilor țăranii decât să dea pe față prin ziare starea lor nenorocită și să ceară concursul deputaților, ca aceștia să interpeleze guvernul în această chestiune. Supunem dar cazul cunoștinței publice și îndemnăm atât pe guvern să facă singur dreptate, cât și pe deputații democrați ca, prin interpelări, să silească pe guvern a se interesa de soarta unor nenorociți țărani pierduți în câmpiile Dobrogei”¹.

În baza legii din 2 aprilie 1903 o parte din veteranii de război au fost împrumutați în Dobrogea, cu loturi de câte 8 hectare, având obligația de a munci personal pământul și de a se stabili definitiv în acele locuri. Răspunsul veteranilor la această lege îl vedem în presa vremii, care relatează în aprilie 1903 despre audiența solicitată de delegația societății „Coroana de oțel”, a veteranilor, condusă de colonelul Vlădescu, la ministrul de interne V. Lascăr. Conform articolului citat, căpitanul Zaharia „i-a expus că veteranii sunt mulțumiți în parte de legea promulgată pentru împrumutarea lor în Dobrogea și-n țară, dar nu se pot mulțumi cu numărul de hectare prevăzut în acea lege, fiind cu desăvârșire insuficient”. Iar mai departe se menționa: „Delegația a asigurat pe d. ministru că societatea <<Coroana de oțel>> și mișcarea veteranilor nu urmăresc nicidecum scopuri politice, ci sunt bazate pe drepturi câștigate și promisiuni făcute chiar pe câmpul de luptă, când se spunea ostașilor să meargă înainte și să lupte cu bărbăție, căci țara le va fi

¹ „Adevărul”, an X, nr. 3035 din 19 decembrie 1898, pp. 3-4.

recunoscătoare. Pe drapelul ce l-au purtat în gloanțe este scris *Patria și dreptul meu*. Patria, veteranii și-au apărat-o cu prețul sângelui lor, acum de 26 de ani așteaptă neconținut să li se dea dreptul ca să se îndeplinească întocmai aceea ce este scris pe steag”. Răspunsul ministrului a fost diplomatic formulat, pe măsura calităților sale de om politic: „D. Lascăr, ascultând cu mult interes doleanțele veteranilor, a răspuns că și suveranul și guvernul și Corpurile legiuitoare recunoscând dreptatea cererii lor, s-a promulgat cunoscuta lege, care însă, a spus d. Lascăr, nu e completă pentru a le satisface întocmai cerințele, din cauză că a fost făcută prea în pripă și nici guvernul, nici parlamentul nu au putut avea timpul necesar să studieze bine chestia, asigurându-se întâi de numărul de hectare disponibil atât în Dobrogea cât și în țară, și al doilea de numărul exact al veteranilor rămași neîmproprietăriți, pentru ca repartiția să se facă în mod just și proporțional. D. Lascăr a asigurat pe veterani că în prima sesiune a redeschiderei Corpurilor legiuitoare, guvernul va propune un nou proiect de lege prin care să se ceară sporirea numărului de hectare, conform cerințelor veteranilor”².

În mai 1904 administratorul domeniilor statului din Dobrogea, Marin Vlădescu-Olt raporta ministrului de domenii că până la acea dată fuseseră împroprietăriți în Dobrogea 1.850 de veterani, din care 1.650 la frontiera cu Bulgaria și 200 la frontiera cu Rusia³.

Tot din presă aflăm care era situația împroprietăririi veteranilor în Dobrogea, în primăvara anului 1905: „în Dobrogea s-au înființat în 1904 următoarele sate noi românești, care au fost denumite precum urmează: pe granița Bulgariei, satele: Coroana de oțel, Dragoș, Pintlă Vodă, Furnica, Vasile Lupu și Matei Basarab. În aceste sate au fost împroprietăriți veteranii. În satul Coroana de oțel s-au stabilit 85 veterani cu familiile. Pe malul Dunării s-au înființat satele: Biruința, General Cernat și Smârdanul Nou. Pe granița Rusiei satul Principele Nicolae. În interiorul Dobrogei s-au înființat satele Ștefan cel Mare și Neatârnairea”⁴. La inaugurarea satului de veterani Ștefan cel Mare, în toamna anului 1906, a participat și I. Lahovari, ministrul Domeniilor⁵.

Prezentând aplicarea legii, presa nota în septembrie 1905 următoarele: „în cursul lunii septembrie vor fi împroprietăriți în Dobrogea, în satele model și în alte comune din județele Tulcea și Constanța, peste 500 familii de veterani (bătrâni, foști soldați) din țară. De la 8 februarie 1904 când au început lucrările pentru împroprietărirea veteranilor și până în primăvara anului curent, au fost împroprietăriți în Dobrogea 3.171 veterani cu familiile lor, dintre care 1.615 veterani pe granița dinspre Bulgaria, 671 pe granița Rusiei,

² „Adevărul”, an. XVI, nr. 4927 din 19 aprilie 1903, p. 5.

³ „Adevărul”, an XVII, nr. 5300 din 6 mai 1904, p. 3.

⁴ „Gazeta Transilvaniei”, an LXVIII, nr. 90 din 23 aprilie (6 mai) 1905, p. 3.

⁵ „Tribuna”, Arad, an X, nr. 191 din 11 (24) octombrie 1906, p. 3.

iar 885 familii în interiorul Dobrogei. Numărul veteranilor împroprietăriți în anul acesta va fi de asemenea mare”⁶.

Pentru a putea face față greutăților inerente pe care le aveau veteranii ce își constituiau noi gospodării în Dobrogea, în luna februarie a anului 1905 s-a constituit la Constanța un comitet pentru ajutorarea lor cu porumb și nutreț pentru vite. Corespondentul ziarului „Adevărul” nota, în 24 mai, despre activitatea acestuia, următoarele: „Comitetul acesta compus din oameni inteligenți și cu iubire de neamul românesc a lucrat cu mult devotament pentru ameliorarea stărei veteranilor lansând liste de subscripții, dând reprezentații teatrale și baluri. Astfel, în luna martie a putut să depună Prefecturei de Constanța suma de 4000 lei din care 3000 pentru veteranii din plasa Mangalia și 1000 lei pentru cei din plasa Hârșova. Acest ajutor s-a distribuit prin organele administrative în hrană și nutreț. Mai rămâneau să fie ajutați veteranii din plasa Silistra Nouă și Medgidia. Aceștia venind în Constanța cu ocazia serbărilor ce au avut loc în zilele de 15, 16, 17 și 18 mai, au fost găzduiți în mod gratuit de frații Mihail și Vasile C. Cotta. Iar întreținerea lor pe tot timpul serbărilor a fost plătită de comitetul de ajutor. Pe lângă plata întreținerii lor pe la diferite hanuri și birturi, comitetul, delegând pe membrii săi Mihail Cotta, Petru Vulcan, secretar și Eftimie A. Radu, casier, asistați de d. Al. Rîmniceanu, administratorul domeniilor statului din Dobrogea, au mai împărțit veteranilor câte un ajutor bănesc după greutățile familiale ale fiecăruia. Veteranii, adânc mișcați de îngrijirea părintească ce au avut-o din partea acestui comitet instituit pentru ajutoarea lor din inițiativă privată, au adresat președintelui comitetului o călduroasă adresă de mulțumire”⁷.

La mijlocul lunii ianuarie a anului 1906 avea loc la București Congresul militarilor veterani, la care au participat circa 800 de veterani, din toată țara, dar în special de la sate. După datele statistice publicate atunci, în țară mai erau 37.216 veterani care au luat parte la războiul de independență. În chiar prima zi, s-a dat citire de către căpitanul Lutzescu, în plen, memoriului veteranilor din Dobrogea, ce urma să fie prezentat suveranului, spre a fi aprobat și eventual îmbunătățit de cei prezenți la congres. Redăm în continuare, din presă, discuțiile și comentariile legate de acest document: „Veteranii cer prin acest memoriu, ca legea să fie revizuită, dându-se mai mult pământ veteranilor, decât li se dă astăzi și îngrijindu-se și de copiii lor. Fii și ginerii țăranilor să fie împroprietăriți cu cel puțin câte 5 hectare. Casele ce se dau veteranilor să se construiască după modelul fostului administrator al domeniilor statului în Dobrogea, d. Vlădescu-Olt. Să se ia severe măsuri pentru desființarea cartelor bulgarilor, rușilor, etc., care și-au pus în cap să alunge pe români din Dobrogea”. La acest punct s-a admis să se intercaleze un amendament propus de Măldărăscu, anume: „să se ceară, ca în localitățile din

⁶ „Foaia Poporului”, Sibiu, an XIII, nr. 36 din 17 septembrie 1905, p. 470.

⁷ „Adevărul”, an XVIII, nr. 5671 din 26 mai 1905, p. 2.

Dobrogea, unde sunt cel puțin 50 de români, primarul să fie numit dintre români, astfel ca elementul românesc să aibă mai multă preponderență”. Același participant la congres a mai propus o altă completare ce a fost acceptată: „în comisiunea instituită de ministerul de domenii pentru tranșarea diferendelor și plângerilor veteranilor să fie numiți și doi delegați ai veteranilor”. Interesant este că în memoriu erau prezente și revendicările veteranilor orășeni: „Prin memoriu se cere pentru veteranii plugari pământuri în apropierea locului unde stau cu familia lor. Meseriașii să aibă aceleași drepturi sau să li se dea preferință în atelierile statului. Veteranii mai cer să se facă un mare azil pentru cei ce nu mai pot munci și care sunt cu membrele schilodite”.

Din intervențiile pe aceeași temă, ce au avut loc în ședința de după-amiază, reținem următoarele: „Gh. Nuțulescu, veteran locuind în Dobrogea, zice că timp de doi ani de zile veteranii din Dobrogea, nu și-au scos nici hrana zilnică. Lucrul stând astfel veteranii dobrogeni vor fi siliți a părăsi Dobrogea, nefiind în stare să trăiască astfel. St. Georgescu-sergent arată că silvicultorii Jianu și Pretorian bat și deposează pe veterani și nu s-a găsit nici un procuror care să apuce de guler pe acești nelegiuiți”. Și în ședința de a doua zi s-au discutat problemele veteranilor dobrogeni; astfel, ziarul citat nota că: „veteranul Petre Nedelcu arată neajunsurile veteranilor din Dobrogea”, iar mai departe, „Nae Coman arată cât e de lipsit țăranul și că mai tot drumul, de la Lipnița (Constanța) a venit pe jos în Capitală pentru ca să se plângă la congres de neajunsurile pe care le îndură el și ai lui din Dobrogea”⁸.

Dacă spiritul legii urmărea consolidarea frontierelor țării cu agricultori serioși, foști ostași pe care se bazase țara în 1877, firește că nu toți cei ce au căutat să beneficieze de avantajele acestei legi se încadrau în acest tablou. Posibilitatea de a specula terenul agricol ce îl puteau obține în Dobrogea a atras pe mulți din cei ce nu aveau de gând să se stabilească definitiv aici, după cum vedem din articolul publicat la Iași în cotidianul „Opinia”, în vara anului 1907: „Ministerul domeniilor acordase un ultim termen, la 1 aprilie a.c. pentru veteranii care au cerut să fie împroprietăriți în Dobrogea ca să-și ia în posesiune pământurile ce li s-au dat. S-a constatat însă că cea mai mare parte din veterani deși au luat în posedare pământurile, totuși nu s-au stabilit acolo, ci au arendat pământurile, făcând speculă. Cea mai mare parte din ei s-au dus în Dobrogea și după ce au primit pământurile, le-au arendat la străini și încasând arenda, s-au înapoiat la locurile lor. Arendașii la rândul lor au subarendat pământurile, înstrăinându-le cu totul. Specula aceasta au făcut-o în special veteranii din județul nostru și din celelalte județe din Moldova. Cercetându-se tabloul veteranilor din aceste județe, care de la început ceruseră împroprietărirea în Dobrogea, s-a constatat că mai bine de jumătate din numărul lor, nu s-au stabilit acolo pentru a-și munci ei însăși pământul, sau familia lor, după cum sunt obligați prin legea pentru împroprietărirea

⁸ „Adevărul”, an XVIII, nr. 5897 din 17 ianuarie 1906, p. 3.

veteranilor, ci după cum spuneam mai sus, au înstrăinat pământurile, arendându-le la străini și reîntorcându-se la localitățile lor. Ba mai mult decât atât, unii din acești veterani s-au adresat în mai multe rânduri autorităților pentru a fi ajutorați”⁹.

Tot în acea vreme (să nu uităm de contextul anului 1907 ce adusese „chestia țărănească” în centrul atenției cu mari suferințe), ziarul „Adevărul” a publicat o serie de articole dedicate problemelor veteranilor împroprietăriți în Dobrogea. Dacă unele se bazau pe date statistice și programe experimentate în alte părți, cea mai mare parte nu aparțineau unor specialiști și priveau situația veteranilor așa cum se înfățișa ea oricărui cunoscător al pământului dobrogean, cu empatie pentru suferințele ce le făceau dificilă existența. Cităm în continuare câteva fraze elocvente pentru înțelegerea modului în care societatea timpului privea viața veteranilor dobrogeni, din articolele publicate de P. Dan: „Viața veteranilor este însoțită de adânci suferințe – atât morale cât și fizice. Ele au ca izvor și îndreptățire o puzderie de cauze și mai mici și mai mari, cauze care lesne se pot confunda de oarecine, pentru că unele asupra altora au o înrăurire foarte mare, dar care pentru acela care știe să privească în adâncul lucrurilor se pot reduce la două: sărăcia și apăsarea în felurite chipuri a autorităților. A le studia pe ele, înseamnă a studia viața însăși a veteranilor, ceea ce ne interesează îndeosebi. Aceștia n-au venit în Dobrogea de florile mărului, ei au venit să-și întemeieze gospodării; ei n-au venit nici fluerând și cu căciula pe-o sprânceană; ci cu privirile duse în depărtarea viitorului, de la care așteaptă <<mai bine>> și cu spinarea încovoiată de durerea biciului stăpânilor. Nevoia, lipsa, sărăcia i-au mânat în pământul al cărui nume numai vâra fiorii groazei întrânșii. Au venit după pământ ca să-l scormonească ca niște fii credincioși ce i-au fost, scoțând dintr-însul mana îmbelșugată cu care să-și astupe durerile foamei, ei și copiii lor. Unii n-au dat peste <<mai binele>> pe care-l visaseră și au plecat la obârșie. Dintre toți au nimerit mai bine acei stabiliți prin plășile de șes ale Dobrogei. Ceilalți se nevoiesc greu de tot”.

Una din cauze, în concepția autorului citat, se lega de calitatea pământurilor primite; provenite din terenuri ale unor foști proprietari de dinainte de 1878, ele fuseseră abandonate pentru că nu erau suficient de productive și ca urmare nici acum nu ofereau o recoltă suficientă noilor proprietari. Apoi s-au parcelat din plantațiile din jurul satelor și veteranii au primit pădure în loc de pământ arabil – cum prevedea legea – pe care însă a trebuit să o defrișeze spre a putea lucra pământul. Nu aveau însă voie să vândă din lemnul tăiat în pădure, deși plăteau statului impozitul cuvenit pe acel teren.

Situația nu era mai bună – scria P. Dan – nici în ce privește locuințele acestor veterani: „Multora li s-au clădit și case – strâmbe și neîmplinite. De curând s-a început de un om energic însărcinat cu conducerea administrației

⁹ „Opinia”, an IV, nr. 205 din 28 iulie 1907, p. 3.

domeniale, o anchetă în această privință. Știm numai că această anchetă a putut găsi case *dărmate, surpate* de vânturi și ploii – așa de strașnic au fost clădite! Mulți veterani au refuzat să le clădească statul case. Aceștia au fost bruscați și îmbrânciți și suduiți de șefii de ocoale, cărora le mergea afacerea... Astăzi, cei mai mulți trăesc în întunericul distrugător al bordeelor și zic că-i mai bine ca în casa statului! ". Nici în privința animalelor de muncă scrie P. Dan – nu au avut o șansă mai bună: „A lipsit cu desăvârșire orice intervenție și control la cumpărarea vitelor. Comisiunile însărcinate cu supravegherea și-au umplut buzunarele, iar de veterani puțin le-a păsat. Aceștia s-au ales cu vite schilodite, nărvite - <<calul de dar nu se caută după dinți>>, s-a zis! – secătuite de puteri, pe care nu le pot măcar vinde ca să-și cumpere altele cu care să-și ducă greul traiului, de care să se poată sluji la anevoiosul lucru al câmpului”¹⁰.

Într-alt articol, același autor se referea la modul cum erau tratați veteranii de oamenii administrației, ce adăuga suferințelor fizice îndurate de aceștia și pe cele sufletești, provocate de venalitate unor funcționari. Scria astfel: „Aceste autorități administrative pururea au văzut în veterani elemente rele, elemente de scandal, tulburătoare de ordine publică, oameni care nu găsesc altceva de lucru și n-au alte preocupări decât să arunce în sânul iubitorilor de ordine și disciplină socială sămânța zăniei, a zavistiei, a neînțelegerii și urei, dându-le astfel de lucru. Și acest chip de a înțelege și de a judeca oamenii și împrejurările în care ei se învârtesc nu l-au dovedit oameni ai administrației numai azi, nici numai ieri, ci întotdeauna și probabil, îl vor dovedi și de aici înainte”. Și acuzând în mod special funcționarii aflați în Dobrogea, el scrie mai departe: „O adevărată furtună de prigoniri s-a dezlănțuit asupra bieților veterani din partea acestor oameni fără nici o vreau de muncă, oameni ce se târâie fără ca să se poată ridica până la înălțimea ideilor generoase care să-i învioreze și să li se îmbroșteze puterile de muncă”¹¹.

Ziaristul citat mai sus nu se mulțumește însă cu critica atitudinii autorităților față de veterani, ci propune și unele soluții: „Îngăduirea ce s-ar face veteranilor de a-și despăduri loturile – cu obligația strictă totuși, ca să păstreze neatins și *pentru totdeauna* un sfert de hectar de pădure – și a ridica lemnele ca, astfel, să poată cultiva în voie liberă pământul ce li s-a făgăduit, la care au fost chemați, sfătuiți și îndemnați să vină, dar pe care nu pot încă răsturna brazdă neagră, în care să azvârle sămânța aducătoare de belșug. Scutirea pentru totdeauna de dări personale, ca: bir, prestații, plata sergenților și guarzilor câmpeni – care, în treacăt fie zis, nu fac nici o treabă – etc., etc., de care, legi *promulgate* și *sanctionate* îi scutesc, dar pe care duhul vrăjmașesc și nemăsurata poftă de gheșeft ale unor cârmuitori mari și mici le impun neputinței și bătrânețelor bieților oameni care n-au nici după ce bea apă. Iertarea și dacă nu, amânarea plății datoriilor ce le au către stat, județ,

¹⁰ „Adevărul”, an XIX, nr. 6434 din 23 iulie 1907, p. 3.

¹¹ „Adevărul”, an XIX, nr. 6442 din 31 iulie 1907, p. 2.

comune, care, tustrei s-au întrecut în a-i impune și apăsa cât mai greu". La toate acestea se adăuga desigur „prefacerea adâncă, fundamentală a administrației leneșe și ignorantă”¹².

Despre problemele veteranilor trata și un alt articol din anul 1909: „Colonizarea Dobrogei cu veterani a fost o idee cât se poate de nimerită; nimerită din toate punctele de vedere. Într-adevăr printr'înșă se sporea populațiunea română din Dobrogea și apoi, cui se cuvenea să se dea pământul acestei provincii, dacă nu acelora care și-au expus viața pentru recucerirea ei? Evident însă că o datorie de conștiință și față cu interesele statului și față cu veteranii luați de prin satele în care s-au născut, era, că din momentul așezării lor pe pământul cel nou, starea lor să fi fost bună, mai bună decât cea veche pe care au părăsit-o. Ar fi fost numai drept ca îndată ce veteranii au sosit în Dobrogea, să găsească pământ bun, lemne pentru case, vite pentru plugărit, etc. Dar nimic din toate acestea n-au găsit. Pământul ce s-a dat veteranilor nu-i propriu pentru cultură, vite nu s-au dat decât târziu, pe sprânceană – și ce vite! Lemne de construcție nu s-au dat de loc, așa că oamenii locuiesc în bordeie primitive – faimoasele locuințe de trogloditie... Iar acum citim în gazetele oficiale că noul ministru de domenii d. Alex. Constantinescu, a dat ordin să se execute de urgență toate dispozițiunile luate de predecesorul d-sale d. Anton Carp, privitoare la veterani....". Urma ca terenurile improprii pentru cultură să se schimbe cu altele din domeniile statului și veteranii să primească în mod gratuit lemne pentru construcția caselor, așa cum prevedea legea. Iar ziaristul citat se întreba de ce fostul ministru nu cheltuise decât 3000 de lei din creditul pentru îmbunătățirea soartei veteranilor, lăsând astfel ca succesorul său să poată cheltui restul de 7000 de lei. Concluzia sa era că „toată afacerea însă arată cum înțeleg guvernării noastre să procedeze când în joc sunt numai niște simpli țărani”¹³.

În februarie 1910 ziarul „Tribuna” de la Arad prezenta și el informații despre veteranii din Dobrogea și problemele lor, așa cum erau notate de corespondentul său de la București: „După cum se știe veteranilor, care au luat parte în războiul pentru independență și care și-au manifestat dorința de a se stabili în Dobrogea, li s-au împărțit în diferite regiuni ale acestei provincii pământuri, dându-li-se în același timp și uneltele necesare pentru agricultură. În vederea construirii de case pentru acești veterani, ministrul domeniilor a luat următoarele dispozițiuni: autoritățile au primit ordinul de a elibera fiecărui veteran, din pădurile cele mai apropiate ale statului lemnul necesar pentru construcția caselor, a coșarelor și altor împrejurimi trebuincioase gospodăriei. Direcțiunea pădurilor va îngriji de executarea acestui ordin. Veteranilor care n-au păduri în satele lor, li se vor da câte două care cu lemne de foc din resturile exploatărilor. Aceasta se face spre a nu fi cumva siliți, din lipsă de material pentru foc, să ardă lemnele ce li s-au dat pentru construcție.

¹² „Adevărul”, an XIX, nr. 6444 din 2 august 1907, p. 2.

¹³ „Adevărul”, an XXI, nr. 7251 din 12 noiembrie 1909, p. 1.

Măsurile acestea au fost dictate de împrejurarea că mulți dintre veterani au trebuit să părăsească pământul ce li se dăduse, din cauza lipsei de material spre a-și putea întemeia gospodăria adevărată. Prin stabilirea veteranilor, elementul românesc câștigă o nouă forță în Dobrogea, forță care va ști să țină piept tendințelor separatistice manifestate de populația bulgărească a acestei provincii”¹⁴.

În același an 1910, se ocupa de „chestia veteranilor” și cunoscutul publicist I. Rusu Abrudeanu, în paginile ziarului „Adevărul”, din care desprindem rândurile ce urmează: „aflăm că d. Alex. Constantinescu, ministrul agriculturii și domeniilor, dându-și bine seama de marea importanță a întăririi elementului românesc presărat dealungul graniței româno-bulgare, a început în ultimul timp să acorde o deosebită solitudine chestiei veteranilor improprietăriți în Dobrogea, în scopul de a-i ridica economicește și a-i pune cel puțin pe picior de egalitate cu conlocuitorii lor bulgari, față de care se prezintă azi cei mai mulți ca niște simpli iloți. În acest scop d. ministru Constantinescu a înființat de curând pe seama veteranilor două bănci, una în Tulcea și alta în Constanța, iar pentru a avea adunate la un loc masse compacte de coloniști d-sa urmărește utila idee a comasării pământurilor veteranilor. Paralel cu acest plan bine chibzuit, actualul ministru de domenii are în vedere și înființarea unei societăți de asigurare pentru vitele coloniștilor în caz de epidemii și accidente, având menirea să-i despăgubească de pagubele eventuale spre a-și putea reface avutul pierdut”. Văzând autorul citat „chestia veteranilor din Dobrogea trecută odată din starea de mântuială, într-o adevărată chestie de stat, cum trebuie să fie”, el promitea că va reveni, pe larg asupra ei, inclusiv cu exemple despre cum făceau colonizarea internă vecinii unguri¹⁵.

Problemele veteranilor din Dobrogea ajungeau și la regele Carol I, care întors dintr-o călătorie în Dobrogea, îi scria la 10 mai 1911 președintelui Consiliului de miniștri, Petre P. Carp, următoarele: „Printre numeroasele petițiuni ce mi s-au înmănat, acele ale sătenilor și cu deosebire ale veteranilor războiului pentru neatârnare, Mi-au învederat că mai ales față de acești din urmă, administrația ar fi putut da o urmare mai grabnică legitimelor lor plângeri. În alăturare, vă remit un număr de 177 petiții ale acestor veterani, cu rugămintea călduroasă de a le cerceta cât mai conștiincios și a căuta, pe cât va fi cu putința noastră, mijloace de satisfacere, spre a arăta astfel recunoștința Patriei către acei care au luptat voinicește pentru dobândirea neatârnării”¹⁶.

În toamna anului 1911 un mare număr de veterani din comuna Ștefan cel Mare (jud. Constanța) au înaintat o plângere Ministerului Domeniilor, în care relatau nedreptățile cu care se confruntau. Iată ce menționa presa, preluând din memoriul respectiv: „Au fost trecuți ca debitori ai domeniului statului din

¹⁴ „Tribuna”, an XIV, nr. 32 din 12/25 februarie 1910, p. 4.

¹⁵ „Adevărul”, an XXIII, nr. 7421 din 7 mai 1910, p. 3.

¹⁶ „Tribuna” Arad, an XV, nr. 107 din 15(28) mai 1911, p. 4.

Cerna-voda de unde ei ar fi luat teren în arendă, fapt pe care semnatarii plângerii îl contestă cu totul. Altora li s-au luat terenuri care au fost date altora fără însă a fi scoși din contractul colectiv de arendare de către șeful de ocol respectiv. De asemeni unii dintr-înșii sunt încărcăți cu suprataxe cu totul nejustificate. Li se impune să plătească dijmă pentru alți veterani absenți ale căror locuri le au în arendă. Dispoziția ministerului de domenii ca veteranii să fie scutiți de dări în urma secetei ce a bântuit în ultimii ani nu este respectată și ei sunt impuși de autoritățile respective. O altă plângere a semnatarilor petițiunii este aceea că agentul fiscal Alexandru Plăiașu a bătut pe bătrânul veteran Constantin Mușceleanu pentru că nu a grăbit treeratul¹⁷.

Același ziar insera, la 11 decembrie 1911, o nouă plângere a veteranilor, adresată regelui, pe care o redăm în continuare: „Majestate, Veteranii din Dobrogea ne-am constituit în societate spre a ne uni într-un singur cuvânt la cererea pentru îmbunătățirea soartei noastre și la marea întrunire de la București din 8 decembrie a. cor. am venit din toate unghiurile țării ca să lămurim bine adevăratele noastre nevoi. La această întrunire am dovedit că suntem oameni de ordine și vrednici copii al Majestății V. Însă, în lipsa mea din Murfatlar, jud. Constanța unde domiciliiez, d. Prefect Pariano a pus la dispoziția d-lor colonel Mărășescu și căpitan Velciu, mari electorali ai partidului său, întregul aparat administrativ spre a teroriza pe veterani. Scrisorile ce le primesc și veștile ce mi-au adus veteranii ce au venit la întrunire arată o stare de lucruri anormală și foarte îngrijitoare. D. Căpitan Velciu umblă din comună în comună, cheamă pe veterani la primărie, îi șicanează și-i supune la tot felul de interogatorii; amenințând pe aceia ce s-au cotizat spre a face față cheltuielilor; răspândind în același timp tot felul de calomnii pe socoteala mea și spunând chiar, că îndată ce voi pune piciorul în Dobrogea va da ordin jandarmilor să mă lege. Implor dar, pentru veterani Înalta protecție a M.V. rugându-vă cu cel mai adânc respect să bine-voiți a da ordin ca această stare de lucruri să înceteze; fiindcă veteranii trăiesc ei destul de amărât ca să-i mai persecute încă și ofițerii. Iar în ceea ce mă privește pe mine personal, declar că, încrezător în protecția legilor și a Majestății Voastre nu mă tem de nimeni și de nimic; și, la nevoie mă voi duce la Murfatlar spre a-mi vedea și de interesele mele. Cu cel mai adânc respect, cel mai umilit supus al M.V., St. Georgescu-Sergent, vice-președinte al soc. veteranilor din Dobrogea”¹⁸.

Noii împrumietăriți nu avea voie să vândă aceste terenuri agricole decât peste 30 de ani de la împrumietărire. În cazul în care oricare din condițiile prevăzute de lege nu ar fi fost respectate, ei erau deposezați de aceste loturi de pământ, pe cale administrativă. Într-adevăr Statul a început în anul 1889 procedura de deposedere a unor împrumietăriți ce nu respectaseră prevederile legii, din terenurile respective fiind făcute alte împrumietăriri. În

¹⁷ „Adevărul”, an XXIV, nr. 7893, din 3 septembrie 1911, p. 4.

¹⁸ „Adevărul” an XXIV, nr. 7991 din 11 decembrie 1911, p. 3.

aplicarea legii s-au produs însă și multe abuzuri, care au nemulțumit populația și presa a reflectat starea de spirit produsă în rândurile veteranilor.

Până în anul 1916 nu au fost multe cazuri de împrăștierea care să își abandoneze loturile primite, dar atunci când a izbucnit războiul și Dobrogea a fost ocupată de inamici în toamna anului 1916, cei mai mulți dintre veterani, în vârstă de acum, s-au refugiat în stânga Dunării, ca majoritatea populației românești de aici. La reîntoarcerea lor după război mulți și-au găsit gospodăriile distruse și s-au văzut lipsiți de posibilitatea materială de a le refăce. Prezentând situația lor într-un articol din ziarul „Adevărul”, fostul deputat Eugeniu Zamfiroiu scria: „Acei dintre ei care aveau fie mijloace, fie o familie, se statorniciră; alții în neputință de a reîncepe o muncă rodnică se văzură expuși pieirii. O foarte mică parte din aceștia din urmă, bolnavi, săraci, descurajați, bătrâni de peste 70 de ani, își înstrăinară loturile lor de 8 hectare pe care le stăpâniseră efectiv și permanent cum glăsuește legea din 1903, până în toamna anului tragic 1916, la nepoți sau alte rude de-ale lor, plugari fără pământ...”. (...) Dar legea din 1903, prăfuită în arhivele ministerului de domenii, fu scoasă de sub colbul vremii și sancțiunea ei nemiloasă căzu pe capul celor ce-i nesocotiseră dispozițiunea, că veteranul nu-și poate înstrăina pământul acordat pe timpuri, ca o recompensă națională...”. Și fostul deputat propunea și o măsură pentru îndreptarea situației: „încă sub ministeriatul d-lui C. Argetoianu, chestiunea fusese semnalată și cercetările necesare se făcuseră, însă lucrările așteaptă și astăzi din nefericire soluționarea lor. Ca unul care am administrat mulți ani proprietățile statului din Dobrogea, îmi dau perfect seama că în speță nu e nevoie de vreo modificare a legii din 1903 – ceea ce nici ea n-ar fi grea în epoca în care legile se fac cu iuțeala unei rotative – ci numai de o simplă... foarte simplă deciziune pe baza căreia să se anuleze deposedarea veteranilor de loturile transmise rudelor lor, îndreptățiți după lege și dreptate să aibă propriu lor teren de hrană și să se aprobe transferurile făcute cu acte autentice”¹⁹. De altfel, în octombrie 1928 când ministrul C. Argetoianu făcuse o vizită la Constanța pentru o întâlnire cu colegii săi de partid, deputatul constănțean Horia Grigorescu i-a prezentat și el situația juridică a loturilor de veterani solicitând să se aprobe înstrăinarea lor²⁰.

Ziarul „Curentul” aducea în atenția publicului și a ministerului de resort, în anul 1929, o plângere a fiului unuia din veteranii de la 1877, Manolescu Petre, din care reținem următoarele rânduri: „Cu ocazia semicentenarului Dobrogei din anul trecut, o delegație de veterani din războiul Independenței 1877-’78, împrăștierea de Stat în baza legii din 1903, cu câte opt hectare de teren de cultură și care urmau a fi puși în posesie definitivă după 30 de ani, prezentară un memoriu d-lui C. Argetoianu, pe atunci ministru de domenii, cerând a fi scutiți de restul celor 5 ani ce mai aveau de făcut, până în 1933 și a fi puși în posesia definitivă a loturilor de pe acum, având în vedere că puțini

¹⁹ „Adevărul”, an XLIII, nr. 14240 din 31 mai 1930, p. 3.

²⁰ „Viitorul”, an XX, nr. 6194 din 9 octombrie 1928, p. 3.

din ei s-ar mai bucura de această favoare, cei mulți odihnind întru Domnul. Pe de altă parte, această măsură ar fi adus un mare bine și urmașilor lor. Memoriul a fost primit de d. Ministru al agriculturii, care le-a promis rezolvarea favorabilă și apoi supus consiliului legislativ, de unde urma a fi trecut prin Parlament spre votare. Nu va mai trece însă mult și se va împlini anul de când acest memoriu a fost înaintat și numeni nu s-a mai gândit să întrebe, când se va soluționa cuprinsul lui”²¹.

Aproape trei luni mai târziu, ziarul „Universul” relatează despre mersul acțiunilor reparatorii așteptate de veterani: „Ieri dimineața, s-a prezentat la ministerul de război o delegație de veterani din războiul de la 1877. La cabinetul d-lui ministru delegația a fost primită de d. Col. Urziceanu. Veteranii au arătat că unora dintre ei li s-au luat pământurile cu care fuseseră împroprietăriți iar altora nu li s-a dat deloc. De asemenea, unii au cerut să li se sporească pensiile neavând cu ce trăi. Ministerul de război va interveni la cel de agricultură spre a se vedea de ce au fost deposezați unii veterani de pământurile cu care fuseseră împroprietăriți. Mai sunt atât de puțini supraviețuitori ai războiului independenței, încât n-ar trebui să-i fie greu guvernului de a le asigura un trai liniștit la bătrânețe”²². Din presa țărănistă aflăm însă că în ședința Consiliului de Miniștri din 31 iulie 1928, anterior deciziei evenimentelor de la Constanța, „C. Argetoianu a cerut consiliului să aprobe ca titlurile definitive de împroprietărire ale împroprietăriților veterani ai războiului din 1877-1878, să poată fi eliberate acum, fără să se mai aștepte trecerea termenului de 30 ani cerut de regulamentele în vigoare. Consiliul a aprobat cererea d-lui ministru al agriculturii și domeniilor”²³.

În anul 1937 din totalul de 2.238 de veterani ai războiului de Independență, în Dobrogea se mai aflau 69, din care 10 în jud. Tulcea și 59 în jud. Constanța²⁴.

Nu doar problemele legate de titlurile de proprietate afectau situația veteranilor stabiliți în Dobrogea; printre ei erau și unii nemulțumiți de pensiile pe care le primeau sau de lipsa unor alte facilități pe care statul le acorda altor categorii sociale. Așa se face că atunci când în Camera Deputaților se discuta în primăvara anului 1908 bugetul ministerului de Război, deputatul Stoicescu „a întrebat pe ministrul de război ce înlesniri a acordat veteranilor, care și-au expus viața pe câmpiile Bulgariei”. Conform ziarului din care am citat, „ministrul Averescu a răspuns că s-a gândit la veterani și în înțelegere cu d-l ministru al lucrărilor publice a obținut o reducere de 50 la sută pe căile ferate pentru ei. Le vom mai da dreptul de a purta uniforme. În ce privește partea financiară aș fi fericit dacă mijloacele statului ar permite să li se îmbunătățească pensiile – a zis d-l ministru. Când

²¹ „Curentul”, an II, nr. 402 din 27 februarie 1929, p. 6.

²² „Universul”, an XLVII, nr. 106 din 13 mai 1929, p. 11.

²³ „Dreptatea”, an II, nr. 239 din 2 august 1928, p. 4.

²⁴ „Universul”, an LIV, nr. 173 din 26 iunie 1937, p. 1.

vom modifica legea pensiilor, ne vom gândi și la îmbunătățirea stărei veteranilor”²⁵.

În zilele de 1-13 iulie 1919 a avut loc la Brăila un congres al veteranilor, grade inferioare, din toată țara, cu care ocazie s-a redactat și un memoriu pe care o delegație a veteranilor l-a adus la București. Una din primele revendicări era legată de recunoașterea calității de persoană morală pentru Societatea de veterani din 1877-’78, 1913 și 1916-19, iar în acest context problemele ce se dorea a fi rezolvate erau mult mai multe și de competența a mai multor ministere, vizând eliminarea dezertorilor din funcțiile ocupate și înlocuirea lor cu veterani, împrăștierea veteranilor din războiul de întregire, atât a celor de la sate cât și a orășenilor, scutirea de taxe școlare pentru copiii lor, ajutoare materiale, etc²⁶.

O imagine din alt unghi a situației veteranilor o oferă în paginile „Vieții Românești”, Henric Sanielevici, care, în anul 1911, descria experiența pe care o avusese cu veteranii stabiliți în Dobrogea: „Am vizitat un sat de veterani, *Coroana de Oțel* și am stat de vorbă cu mulți români din sate dobrogene. Vream să știu între altele, ce înrâurire sufletească a avut asupra lor starea materială mai bună: cei veniți de mult stăpânesc doară douăzeci și cinci de hectare; iar veteranii, veniți cei din urmă, opt. Ei bine, am avut impresiunea că buna stare și neatârănarea i-au făcut mai harnici, mai întreprinzători, mai siguri de sine. I-am văzut în 40-50 de procese, la judecătorul ambulant: se înfățișează respectuoși – nu atât de persoana judecătorului cât de autoritatea pe care o reprezintă – dar fără pic de sfială, foarte siguri de ei și de drepturile lor; expun faptele hotărât și limpede, ferindu-se de orice digresiuni zadarnice, ca cineva care cunoaște bine mecanismul judecății...”.

Iar mai departe Sanielevici ne prezintă și imaginea unui astfel de veteran, așezat aici temeinic, dar care păstrează legătura cu satul de baștină, oferindu-ne apoi și explicația lipsei de unitate a sătenilor adunați în Dobrogea din diverse zone ale țării. „Odată mergeam cu diligența de la Mangalia la Constanța; pe la mijlocul drumului, am ajuns pe un țăran bătrân, mic, subțire și spânatec, pe care conductorul a avut generozitatea să-l poftească lângă dânsul pe capră; pe capră ședeam și eu, doritor de aer curat, de care dusesem lipsă peste an în orașul meu de provincie. Ne luarăm de vorbă. Avea douăzeci și cinci de hectare și era, de origine, din Vlașca; se ducea acum în satul lui. <<Iau trenul pân’ la Cerna-Voda și acolo prind vaporul spre Giurgiu. Am și nițică treabă, dar mai văd și rudele... Eu, la două, trei luni *trebuie* să mă duc pe acasă: e! un douăzeci de lei acolo!...>> Vorbea foarte degajat, ca un negustor... <<Da’ cu recolta cum ai ieșit anul ăsta?>> <<Bine; o mie de baniți cutare, cinci sute de cutare și o mie de cutare (țin minte cifrele, dar nu mai știu ce produse erau; cred că grâu, orz și porumb). Dar ne mănâncă mașinile: se strică una, n-are cine ți-o dreg; lucrezi cu ea strică pân’ să strică de tot, pe urmă cumperi

²⁵ „Gazeta Transilvaniei”, an LXXI, nr. 73 din 1/14 aprilie 1908, p. 2.

²⁶ „Românimea”, an II, nr. 220 din 13 august 1919, p. 2.

alta. Mă costă sute de lei pe fiecare an!...>>. <<Apoi de ce nu vă înțelegeți, să țineți un mecanic cu anul, că v-ar veni câte trei, patru lei pe lună, de fiecare>>. <<Da cu cin' să te 'nțelegi?!... Suntem fiecare din altă parte, cu altă fire și alte obiceiuri!... Dacă nu ne putem înțelege să facem o fântână!...>>. În privința asta am auzit plângeri în toate părțile: nepăsare, dezunire, vrăjmășie!... Fiecare se simte între străini; i se pare că nu-i într-un sat adevărat ci într-o adunătură trecătoare..."²⁷.

Trecând în anul 1929 prin satul de la granița spre Rusia, cunoscutul ziarist Filip Brunea-Fox nota scurt: „Iată și Principele Niculae, un sat de veterani de la '77, cu case albe, cu țărani ce robotesc în băătătură sau în grădină”²⁸.

Serbările dedicate împlinirii a 50 de ani de la redobândirea Dobrogei, au readus în atenția publicului veteranii aflați în Dobrogea. Încă din anul anterior presa atrăgea atenția asupra veteranilor uitați parcă de cei ce pregăteau serbarea semicentenarului independenței. Citim astfel în „Universul”, din mai 1927, următoarele rânduri: „Veteranii de la 1877, figuri mari din ce în ce mai rare, septuagenari, toți câți au mai rămas, sunt aproape uitați astăzi. (...) Trăim vremuri de zbucium, de prefaceri adânci sociale, de nesiguranță, de împăunare a celor mai puțin merituoși, încât bieții veterani în frământarea prezentă par umbre anacronice. Nimeni nu se mai preocupă de dâșșii, nimeni n-are timp să le asculte glasul slăbit care parca inoportunează atunci când se ridică din când în când. Toți, la adânci bătrânețe își duc greul vieții dintr-o pensioară mizeră”²⁹.

La o întrunire a Sfatului Negustoresc din Constanța, din octombrie 1928, președintele acestei organizații, Ioan Miga spunea: „Acum în preajma zilei când va avea loc aniversarea semicentenarului Dobrogei, în ajunul zilei mari pentru toți românii în general, și pentru noi dobrogenii în special, în preziua zilei de 28 octombrie, care zi am dori să se numească de aci înainte ziua Dobrogei, să proslăvim cu evlavie memoria acelor viteji care, acum 50 ani, și-au lăsat trupurile ciuruite de gloanțe pe câmpiile Bulgariei pentru a o scăpa de sub puterea semiluneii, iar nouă redându-ne Dobrogea, pe care a stăpânit-o Mircea cel Bătrân, închinându-ne în fața mândrilor veterani care în acea zi vor defila reîntineriți în fața M.S. Regelui Mihai I, îngerul ocrotitor și nădejdea neamului nostru”³⁰.

La serbarea de la Constanța au participat peste 150 de veterani de la 1877. La 28 octombrie soseau drapelele celor 43 de unități ce au luat parte la război, prilej cu care la gară li s-a făcut o primire solemnă, drapelele fiind luate în primire de 43 de veterani, fiind apoi „trecute în revistă și salutate de episcopul

²⁷ H. Sanielevici, *Icoane fugare (Impresii din Dobrogea)*, în „Viața Românească”, an VI, nr. 11 din noiembrie 1911, p. 218.

²⁸ „Dimineața”, an XXV, nr. 8149 din 24 august 1929, p. 3.

²⁹ „Universul”, an XLV, nr. 101 din 4 mai 1927, p. 5.

³⁰ „Viitorul”, an XX, nr. 6208 din 25 octombrie 1928, p. 3.

Gherontie și generalul Vlădescu". După cuvântările ocazionale rostite de colonelul în rezervă Ionescu-Dobrogianu și generalul Vlădescu a urmat o defilare³¹.

Relatând serbările de la Constanța, gazeta „Libertatea” ce apărea la Orăștie, nota și prezența veteranilor, atât la primirea oaspeților din Capitală cât și în ceremonialul de la catedrala orașului: „La Catedrală a fost un lucru foarte frumos: De la intrarea în biserică până jos, pe cele două laturi ale treptelor, erau înșirate *Steagurile Regimentelor* care au luptat la 1877-78 împotriva turcilor de s-a câștigat Dobrogea – și *lângă fiecare steag erau, ca gardă, câte trei veterani*, trei soldați bătrâni din aceia care au luptat sub acele steaguri! Ei țineau cu multă mândrie în mâini steagurile sub care s-au bătut acum 50 de ani și sub care se coperiseră pe ei și coperiseră țara, de glorie! Printre aceste steaguri a urcat lumea cea aleasă, în Catedrală, în frunte cu M.S. Regina și Regenta! Steagurile s-au închinat lor cu credință!”³².

În egală măsură presa vremii a criticat și nerezolvarea problemelor veteranilor, la atâta vreme de la încheierea războiului. Ziarul „Dimineața” nota în acest sens, la sfârșitul anului 1928: „Nu ne mai interesează cât au costat celebrele serbări dobrogene, e însă ciudat că mai există veterani care după ce au slujit țara la '77, în război, și au fost pe urmă mici slujbași o viață întreagă, primesc totuși pensie 14 lei pe lună. Cum e totuși posibil să se găsească timp pentru serbări și să nu se găsească timp pentru repararea unor strigătoare nedreptăți”³³.

După cum se vede, presa vremii a prezentat îndeajuns problemele veteranilor împrăștiți în Dobrogea, aducându-le la cunoștința publicului larg, susținând revendicările lor îndreptățite și criticând administrația atunci când era cazul. Procedând astfel ziariștii nu doar că își făceau meseria, dar se achitau și de o datorie morală față de o categorie socială aflată la greu. Situația veteranilor era dezbătută nu doar în parlament, unde interesele politice primau, dar și în societatea civilă ce privea cu empatie suferințele lor.

Pe de altă parte, aceste articole din presa vremii ne arată că avem încă de studiat problema împrăștiilor de aici, din toate punctele de vedere. În primul rând era o problemă politică, ce viza întărirea Dobrogei la fruntarii, în condiții externe nesigure, dar și întărirea elementului românesc în provincia reunită de curând cu țara. Situația ulterioară a acestor localități de graniță se impune a fi analizată și explicată. Avem apoi aspectul economic al legii împrăștiilor din Dobrogea, cu toate etapele ei, ceea ce implică evoluția agriculturii în acele zone unde s-au stabilit veteranii, dar și dezvoltarea satelor și comunelor respective.

Integrarea noilor veniți în mediul social dobrogean diferit de cel din restul țării, este iarăși un subiect ce se cere a fi analizat, de la cazuri

³¹ „Cuvântul”, an IV, nr. 1265 din 29 octombrie 1928, p. 4.

³² „Libertatea”, an XXVI, nr. 45 din 1 noiembrie 1928, p. 1.

³³ „Dimineața”, an XXIV, nr. 8915 din 21 decembrie 1928, p. 3.

individuale la altele de grupuri diferențiate de zonele de proveniență dar și de specificul locului unde s-au așezat în Dobrogea. Vom vedea astfel modul cum s-au adaptat și au format societatea dobrogeană interbelică.

Presa vremii, chiar dacă și ea este uneori părtinitoare, oferă totuși informații de mare valoare ce completează arhivele administrației și datele statistice, aduce în prim plan cazuri concrete și mai ales aspecte de viață umană, sentimente, dorințe, gânduri care toate întregesc imaginea unei etape din evoluția societății românești a vremii.

THE PROBLEMS OF VETERANS FROM 1877/1878 APPROPRIATED IN DOBRUDJA, REFLECTED IN THE PRESS OF THE TIME

Abstract: After 1878, the Romanian State granted agricultural land in Dobrogea to those who wanted to settle here. Among them were the veterans of the war of independence, who benefited from special laws to settle in the border areas of Dobrudja. However, their situation was not easy, both due to the new conditions they encountered on the way and to some abuses of the local administration or legislative deficiencies. The Romanian press of that time presented real cases of veterans who encountered difficulties in establishing new households and paying their debts to the state, for the reasons mentioned above. In many situations the government had to take into account the published articles, which created pressure on the politicians and intervene to correct the mistakes of the local administration, or initiate changes in the legislation regarding the veterans owned here. This paper reviews the press articles related to these issues, showing the importance of this informative source for the knowledge of an important stage in the evolution of Dobrudja after 1878.

Keywords: Dobrudja, veterans, ownership, press, society.